

POSTANOWIENIE

Dnia 2 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejski

w sprawie **I. K.**

oskarżonej o przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 2 października 2024 r.,

skargi obrońcy oskarżonej

na wyrok sądu odwoławczego – Sądu Okręgowego w R.

z dnia 26 lutego 2024 r., sygn. akt VI Ka 466/23,

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Żorach

z dnia 4 kwietnia 2023 r., sygn. akt II K 347/21

i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania,

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

1. oddalić skargę;

2. kosztami postępowania skargowego obciążyć oskarżoną I.K.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Żorach wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2023 r., sygn. akt II K 347/21 uniewinnił I.K. od popełnienia zarzucanego jej czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.

Po rozpoznaniu apelacji prokuratora i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego, Sąd Okręgowy w R., wyrokiem z dnia 26 lutego 2024 r., sygn. akt VI

Ka 466/23, uchylił zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Żorach do ponownego rozpoznania.

Skargę na wyrok sądu odwoławczego wniósł obrońca oskarżonej, zaskarżając go w całości i zarzucając:

1. *„Naruszenie art. 439 § 1 pkt 2 kpk w zw. z art. 41 § 1 kpk poprzez wydanie orzeczenia przez sąd, który był nienależycie obsadzony, a to w związku z faktem, że co do Sędzi O.N. zachodziła okoliczność wywołująca uzasadnioną wątpliwość co do jej bezstronności w sprawie, która przejawiała się tym, że Sędzia O.N. wchodziła w skład sądu orzekającego jako sąd II instancji w sprawie, w której referentem w sądzie I instancji była Sędzia W.S. - żona Sędziego Pa.S. będącego zwierzchnikiem służbowym sędziów orzekających w Sądzie Okręgowym w R. (sądzie II instancji), w tym zwierzchnikiem służbowym Sędzi O.N., który nadto pełni funkcję wizytatora do spraw karnych w tym sądzie;*
2. *Naruszenie art. 437 § 1 i 2 kpk w zw. z art. 454 § 1 kpk poprzez orzeczenie o uchyleniu zaskarżonego wyroku Sądu I instancji i przekazaniu sprawy Sądowi Rejonowemu w Żorach do ponownego rozpoznania, a to kierując się przez Sąd II instancji zasadą ne peius określoną w art. 454 § 1 kpk podczas, gdy w toku kontroli wyroku dokonanej przez sąd II instancji nie zaktualizowały się realne przesłanki do wydania wyroku skazującego, a co za tym idzie Sąd II Instancji nie był uprawniony do wydania takiego orzeczenia, a także w tych realiach ponowne rozpoznanie sprawy przez Sąd I Instancji prowadzić będzie do naruszenia prawa Oskarżonej do rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie tj. naruszenia art. 2 § 1 pkt 4 kpk”.*

W konsekwencji obrońca oskarżonej wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania.

Odpowiedź na skargę złożył prokurator, który wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesiona w niniejszej sprawie skarga na wyrok sądu odwoławczego nie jest zasadna, co implikowało jej oddalenie na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

Ustosunkowując się do pierwszego z podniesionych zarzutów zauważyć należy, że zarówno w doktrynie, jak i judykaturze utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym naruszenie przepisów art. 41-43 k.p.k. w żadnym razie nie może doprowadzić do wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej, przewidzianej w którymkolwiek z punktów art. 439 § 1 k.p.k. Tego rodzaju uchybienie konsekwentnie traktowane jest jako względna przyczyna odwoławcza przewidziana w art. 438 pkt 2 k.p.k. (zob. m.in. R. A. Stefański, *Wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia sądu*, Przegląd Sądowy 2007, nr 6, s.119; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Artykuły 1-467. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 1474; D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II. Art. 425–673*, Warszawa 2024, s. 207; postanowienie SN z dnia 17 marca 2006 r., WK 1/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 602; postanowienie SN z dnia 24 lutego 2015 r., V KK 2/15; postanowienie SN z dnia 29 marca 2018 r., V KZ 15/18; postanowienie SN z dnia 10 maja 2018 r., III KK 179/18; postanowienie SN z dnia 14 marca 2019 r., V KK 68/19; postanowienie SN z dnia 4 kwietnia 2022 r., IV KK 680/21; postanowienie SN z dnia 29 sierpnia 2023 r., III KK 324/23). O obrazie art. 439 § 1 k.p.k. można byłoby mówić wyłącznie wówczas, gdyby w sprawie orzekała osoba podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. (*iudex inhabilis*), nie zaś z innych przyczyn (*iudex suspectus*). W niniejszym postępowaniu taka sytuacja nie miała miejsca, gdyż wątpliwości co do bezstronności sędziego sądu *ad quem* związane były z kwestią jego służbowych zależności od Wiceprezesa Sądu Okręgowego w R., który był jednocześnie małżonkiem sędziego orzekającego w pierwszej instancji. Powyższe okoliczności nie mieszczą się zatem w katalogu przesłanek z art. 40 k.p.k. skutkujących wyłączeniem sędziego *ex lege*. Wskazane okoliczności w żadnej mierze nie mogą być również traktowane jako skutkujące nienależytą obsadą sądu. W tej sytuacji pierwszy zarzut faktycznie odnosił się do innych naruszeń prawa niż wskazane w art. 439 § 1 k.p.k. (niestanowiących jednocześnie obrazu art. 437 k.p.k.), a zatem z uwagi na treść art. 539a § 3 k.p.k. nie mógł zostać skutecznie podniesiony w postępowaniu skargowym.

Jedynie na marginesie zauważyć należy, że sam fakt złożenia przez sędziego żądania, o którym mowa w art. 42 k.p.k. jest nie tyle oświadczeniem woli, co oświadczeniem wiedzy o okolicznościach, które mogą wzbudzić wątpliwość co do jego bezstronności w konkretnej sprawie. Stanowi ono wyraz dbałości sędziego o zachowanie rzetelności procesu, pozwalając ujawnić okoliczności, które mogły nie być znane stronom. Ostateczna ocena przesłanek z art. 41 § 1 k.p.k. należy jednak do sądu rozstrzygającego w przedmiocie wyłączenia.

Przechodząc do omówienia drugiego z podniesionych zarzutów przypomnieć należy, że zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd drugiej instancji uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, nr 3, poz. 23). Natomiast niedopuszczalne jest, aby Sąd Najwyższy w trybie art. 539a k.p.k. badał merytorycznie prawidłowość przeprowadzonej kontroli odwoławczej w aspekcie uchybień podniesionych w apelacji, jak również zasadność uchybień stwierdzonych przez sąd *ad quem*. Powyższe stanowisko znajduje powszechną akceptację w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. postanowienie SN z dnia 28 marca 2024 r., IV KS 3/24 i przywołane tam judykaty). Tymczasem w niniejszej sprawie skarżący w istocie podważa zasadność wydania wyroku kasatoryjnego i jednostronność oceny dowodów przy rozpoznaniu apelacji na niekorzyść oskarżonej. Powołuje się przy tym na naruszenie przepisów art. 2 § 1 pkt 4 k.p.k., art. 4 k.p.k. i art. 7 k.p.k. zapominając, że katalog podstaw skargowych ma charakter zamknięty, o czym przesądza posłużenie się przez ustawodawcę w art. 539a § 3 k.p.k. określeniem „wyłącznie”.

Skarżący nie przywołuje żadnych merytorycznych argumentów wskazujących na naruszenie art. 454 § 1 k.p.k., który stanowił w niniejszej sprawie podstawę uchylenia wyroku sądu *a quo* (*vide* punkt 5.3.1.4.1. uzasadnienia). Przepis ten stanowi, że sąd odwoławczy nie może skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji lub co do którego w pierwszej instancji umorzono postępowanie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że powyższy zakaz, m.in. do którego odwołuje art. 437 § 2 k.p.k., aktualizuje się

dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy – w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) – stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w powyższym przepisie (zob. uchwała SN z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18). Dokonując oceny zaskarżonego wyroku przez pryzmat tych wskazań zauważyć należy, że sąd *ad quem* nie dostrzegł żadnych braków w materiale dowodowym, a jedynie wyciągnął z niego odmienne wnioski niż sąd pierwszej instancji. W tej sytuacji nie sposób czynić mu zarzutu, że nie uzupełnił postępowania dowodowego. To skarżący kontestuje prawidłowość dokonanej oceny dowodów i poczynionych na tej podstawie ustaleń faktycznych, co w żadnej mierze nie może stanowić podstawy zarzutu naruszenia art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k. O przedwczesnym powołaniu się na regułę *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k. można byłoby mówić dopiero wówczas, gdyby sam sąd *ad quem* dostrzegł braki w materiale dowodowym, a następnie nie uzupełniając ich orzekł kasatoryjnie (por. wyrok SN z dnia 19 marca 2024 r., III KS 65/23). W takiej sytuacji możliwość skazania należałoby bowiem uznać jedynie za hipotetyczną, a nie realną. W przedmiotowej sprawie sąd drugiej instancji nie tylko nie dopatrył się konieczności przeprowadzenia dodatkowych czynności procesowych, lecz także w sposób jednoznaczny wyraził swoje przekonanie co do zasadności skazania oskarżonej, o czym przekonuje lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Doszedł bowiem do przekonania, że *„błędne jest stanowisko Sądu I instancji, jakoby oskarżona nie wprowadziła w błąd pokrzywdzonego, a w jej zachowaniu brak było celu w postaci osiągnięcia korzyści majątkowej oraz skutku w postaci doprowadzenia P. C. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem”*. Co więcej kategorycznie stwierdził, że *„[o]cena dowodów przeprowadzona przez Sąd odwoławczy prowadzi do wniosku, że w świetle całokształtu materiału dowodowego uniewinnienie oskarżonej przez Sąd I instancji było niezasadne”*.

W tej sytuacji trafny jest wniosek, iż w układzie procesowym jaki wystąpił w przedmiotowej sprawie, Sąd Okręgowy w R. nie miał możliwości wydania innego orzeczenia niż kasatoryjne, bowiem na przeszkodzie temu stał zakaz wynikający z art. 454 § 1 k.p.k., co przesądziło o nietrafności drugiego z podniesionych w skardze zarzutów.

Z tych względów, wobec niestwierdzenia z urzędu okoliczności, o których mowa w art. 439 § 1 k.p.k., Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu. O kosztach sądowych postępowania skargowego rozstrzygnięto na podstawie art. 636 § 1 k.p.k. oraz art. 539f k.p.k. w zw. z art. 527 § 4 *a contrario* k.p.k.

[ms]